

Expunere de motive

Secțiunea 1

CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL	
INTRARE	Nr. 3041
IEȘIRE	
Ziua... 09	Luna... 05, 20... 24

Titlul proiectului de act normativ

Proiect de Lege pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, precum și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă

Secțiunea a 2-a

Motivul emiterii actului normativ

2.1. Sursa proiectului de act normativ

Inițiativa Ministerului Justiției

2.2. Descrierea situației actuale

Așa cum se arată și în Programul de Guvernare 2023 - 2024, la Capitolul *Justiție și stat de drept*, eficiența justiției ca serviciu public presupune proceduri judiciare și administrative care să conducă la o mai bună alocare și gestionare a dosarelor și la reducerea termenelor de soluționare a litigiilor, la accelerarea procedurilor pentru punerea în executare a hotărârilor judecătorești și să garanteze accesul efectiv la justiție al justițiabililor, inclusiv prin facilitarea ajutorului public judiciar.

Astfel, printre obiectivele enunțate în cuprinsul documentului anterferit se regăsesc și următoarele:

- reducerea termenelor de soluționare a litigiilor, accelerarea procedurilor pentru punerea în executare a hotărârilor judecătorești și garantarea accesului efectiv la justiție al justițiabililor;
- asigurarea accesului la ajutorul public judiciar;
- evaluarea nivelului taxelor judiciare de timbru atunci când acestea restrâng considerabil accesul beneficiarilor la justiție;
- diversificarea modalităților de plată a taxelor judiciare de timbru pentru a fi accesibile tuturor justițiabililor;
- facilitarea conexiunilor profesiilor juridice pentru a le întări capacitatea de a furniza servicii juridice conexe justiției și de a desăvârși un concept funcțional unitar pentru digitalizarea justiției din România.

În acest context, la nivelul Ministerului Justiției este în curs de derulare un amplu proces de evaluare *ex-post* a prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru (în continuare O.U.G. nr. 80/2013) și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă (în continuare

O.U.G. nr. 51/2008). Evaluarea urmărește, în principal (fără a se limita la aceste obiective), aspecte precum:

- remedierea insuficiențelor și a neconcordanțelor reglementărilor analizate;
- să analizeze în ce măsură aceste reglementări își ating finalitatea, prin raportare la principiile de bază care le guvernează;
- remedierea neajunsurilor cu privire la aplicarea prevederilor analizate, aduse la cunoștința Ministerului Justiției de către cetățeni sau de către societatea civilă;
- analizarea studiilor, a lucrărilor de cercetare, dar și evaluărilor statistice realizate în această materie;
- asigurarea compatibilității acestor acte normative cu reglementările europene în materie, dar și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Cu privire la obligația justițiabililor de a achita taxe judiciare de timbru, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că aceasta nu este incompatibilă cu garanțiile conferite de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, fiind consacrat, cu valoare de principiu, dreptul statelor de a constitui sisteme de taxe judiciare, dacă această măsură este necesară pentru scopul legitim de a asigura o bună administrare a justiției (*Kreuz împotriva Poloniei*, hot. din 19.06.2001). Însă, tot instanța de la Strasbourg arată că o limitare a accesului la un tribunal nu se conciliază cu articolul 6 paragraful 1 decât dacă tinde să aibă un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul vizat (*Beian împotriva României*, nr. 2, hot. din 7.02.2008). Limitările nu trebuie să restricționeze accesul liber pe care îl are un individ în așa fel sau până la un punct în care dreptul de acces să fie afectat în însăși esența sa. În plus, limitările nu sunt reconciliate cu art. 6 par. 1 din Convenție decât dacă urmăresc un „obiectiv legitim” și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit (*Ashingdane împotriva Regatului Unit*, hot. din 28.05.1985; *Fayed împotriva Regatului Unit*, hot. din 21.09.1994); tot astfel, în jurisprudența aceleiași instanțe internaționale s-a arătat că dreptul de acces la instanță trebuie să fie „concret și efectiv” (*Bellet împotriva Franței*, hot. din 4.12.1995; *Zubac împotriva Croației*, hot. din 5.04.2018). Cuantumul taxei, apreciat în lumina circumstanțelor cauzei (inclusiv solvabilitatea reclamantului și etapa procesuală în care obligația de a plăti taxa este impusă), prezintă relevanță pentru a stabili dacă justițiabilul a beneficiat de dreptul de acces la instanță sau dacă, din cauza cuantumului taxei, accesul la instanță a fost restrâns astfel încât dreptul a fost atins în însăși substanța sa (*Iorga împotriva României*, hot. din 25.01.2007). În acest sens, s-a apreciat că nu întrunește caracterul de proporționalitate stabilirea în sarcina unor justițiabili care nu realizează venituri a obligației de a achita taxe judiciare echivalente cu patru salarii minime pe economie (*Mehmet și Suna Yiğit împotriva Turciei*, hot. din 17.07.2007). Curtea a mai reținut și faptul că sistemul taxelor judiciare de timbru trebuie să fie suficient de flexibil pentru a permite justițiabilului să beneficieze de exonerarea totală sau parțială de la plata taxelor de timbru sau de o reducere a cuantumului acestora (*Stoenescu împotriva României*, hot. din 28.02.2023). Așadar, se pune întrebarea în ce măsură cadrul legal în vigoare în materia taxelor judiciare de timbru respectă echilibrul

dintre asigurarea premiselor dreptului de acces liber la justiție și descurajarea solicitărilor abuzive care conduc la încărcarea rolului instanțelor de judecată.

Ca urmare a unei evaluări preliminare a legislației în materia taxelor judiciare de timbru se poate constata că există anumite categorii de taxe al căror quantum poate fi apreciat ca fiind excesiv (avem în vedere, în principal, procesele de partaj).

Tot în ceea ce privește cadrul legal în materia taxelor judiciare de timbru, este de amintit că actualmente se află în procedură parlamentară, în stadiu avansat, Proiectul de Lege pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 80/2013, iar cu privire la acest proiect legislativ instituția noastră a transmis deja Comisiei juridice a Camerei Deputaților un prim set de propuneri de amendamente, pentru a fi avute în vedere de forul legislativ; în considerarea faptului că dezbaterile parlamentare asupra actului normativ au un caracter complex, s-a apreciat ca fiind preferabilă inițierea, la nivel guvernamental, a unui demers legislativ separat de amendare a acestui act normativ, pe calea unui proiect de lege, ce cuprinde unele soluții punctuale în această materie și care își propun să rezolve, cu operativitate, unele aspecte stringente, constatate din analiza mai sus amintită. Abordarea legislativă a promovării unor intervenții legislative punctuale a pornit de la nevoia asigurării previzibilității și accesibilității normelor juridice. Amintim, în context, cele afirmate în mod constant, cu valoare de principiu, în jurisprudența sa, de Curtea Europeană a Drepturilor Omului referitoare la necesitatea asigurării accesibilității și previzibilității legii, inclusiv sub aspectul stabilității acesteia. Incertitudinea legislativă reprezintă un factor important pe care instanța europeană de contencios al drepturilor omului îl are în vedere atunci când apreciază conduita statelor din perspectiva respectării principiilor statuate de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Albu și alții împotriva României*, hot. din 10.05.2012; *Parohia Greco-Catolică Lupeni și alții împotriva României*, hot. din 19.05.2015).

Cu referire la cadrul legal național privind acordarea ajutorului public judiciar în materie civilă, analizând dispozițiile O.U.G. nr. 51/2008¹ în raport cu solicitările primite din partea justițiabililor și a societății civile, în lumina jurisprudenței Curții de la Strasbourg referitoare la asigurarea accesului la justiție din perspectiva costurilor, se constată că problematica nivelului plafoanelor impuse de lege justițiabililor pentru a putea beneficia de ajutorul public judiciar constituie o chestiune deosebit de importantă ce trebuie reabordată din punct de vedere legislativ. Deși foarte recent, prin Legea nr. 31/2023 pentru modificarea O.U.G. nr. 51/2008, nivelul acestui plafon a fost majorat la 25% din salariul de bază minim brut pe țară, plafonul maxim anual de acordare a ajutorului public judiciar a rămas în continuare stabilit la 10 salarii de bază minime brute pe țară garantate în plată. Cu privire la acest aspect, amintim că în Decizia nr. 462/2014², Curtea Constituțională a arătat că

¹ Act normativ prin care a fost transpusă în legislația națională Directiva Consiliului Uniunii Europene 2003/8/EC privind îmbunătățirea accesului la justiție în cazul litigiilor transfrontaliere și, totodată, extinsă acordarea ajutorului public judiciar și pentru litigiile fără element de extraneitate.

² Referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 13 alin. (2) teza a doua, art. 83 alin. (3) și art. 486 alin. (3) din Codul de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 775/2014.

ajutorul public judiciar privește o categorie redusă de cetățeni, având în vedere și faptul că, pe lângă limitele de venit stabilite, se poate beneficia de acest ajutor numai într-o anumită limită în cursul unui an. Totodată, în cuprinsul Raportului de analiză funcțională a sistemului judiciar din România elaborat în cadrul Acordului de Servicii de Consultanță Rambursabile, încheiat între Ministerul Justiției și Banca Mondială în cadrul proiectului „Analiza funcțională și strategia de dezvoltare a sistemului judiciar post 2020 (ASJ)”, finanțat prin Programul Operațional Capacitatea Administrativă 2014-2020, se arată că Legea nr. 31/2023, intrată în vigoare la 15 ianuarie 2023, a majorat plafonul de venit, calculându-l ca procent din venitul minim brut lunar și că majoritatea părților interesate intervievate au afirmat că acest plafon mai ridicat reprezintă o îmbunătățire mult așteptată, deși mulți observatori îl consideră încă relativ scăzut.

Suplimentar față de această problematică deosebit de importantă, analiza dispozițiilor O.U.G. nr. 51/2008 relevă necesitatea efectuării și a altor intervenții punctuale în această materie, destinate eficientizării acestui mecanism de asigurare a liberului acces la justiție.

2.3. Schimbări preconizate:

În considerarea celor mai sus expuse, se impune efectuarea unor intervenții legislative la nivelul O.U.G. nr. 80/2013 și al O.U.G. nr. 51/2008, în vederea remedierii unor aspecte stringente și, în același timp, al eficientizării mecanismelor cuprinse în aceste două acte normative.

I. Cu privire la propunerile de modificare și completare a O.U.G. nr. 80/2013, prezentul proiect propune, în esență, următoarele soluții punctuale:

➤ Reducerea taxei judiciare de timbru în materia partajului judiciar:

Reglementarea taxei de timbru în materia partajului a fost criticată, în special de justițiabili, prin intermediul excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în fața instanțelor judecătorești, arătându-se că prin instituirea unui quantum atât de mare al taxei judiciare de timbru pentru cererile de partaj se încalcă accesul liber la justiție. Deși excepțiile de neconstituționalitate au fost respinse ca fiind neîntemeiate, amintim că au existat opinii separate prin care s-a arătat că nivelul taxelor judiciare de timbru este unul excesiv, fiind mai mare chiar și față de nivelul taxelor calculate la valoarea obiectului pretins printr-o acțiune în realizarea dreptului, fiind, astfel, de natură să știrbească substanța dreptului de acces liber la justiție, precum și a dreptului de moștenire. Astfel, s-a arătat că nicio rațiune nu justifică impunerea unei taxe judiciare de timbru în materie succesorală mai mare decât taxa judiciară de timbru în materia realizării dreptului (acțiuni în revendicare, acțiuni în pretenții etc.), cu atât mai mult cu cât acțiunile în realizarea dreptului comportă o activitate evident mai laborioasă din partea instanței de judecată. Totodată, în lucrările de specialitate pe această temă s-a arătat că acest quantum ridicat al taxei de timbru nu este impus în interesul părții adverse, spre a o scuti pe aceasta de efectuarea unor cheltuieli judiciare inutile și nici în interesul bunei administrări a justiției, pentru acoperirea serviciului prestat de către instanțele judecătorești, din moment ce contraprestația este

vădit exagerată din perspectiva cuantumului raportat la valoarea prestației efectuate de instanța de judecată.

Potrivit propunerii de reglementare, cererile în materia partajului judiciar privind stabilirea bunurilor supuse împărțelii, creanțe pe care coproprietarii le au unii față de alții, născute din starea de proprietate comună, raportul donațiilor, reducțiunea liberalităților excesive și partajul propriu-zis vor fi taxate cu jumătate din taxa stabilită, potrivit art. 3 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013, pentru acțiunile și cererile evaluabile în bani.

- Uniformizarea taxei judiciare de timbru prevăzută pentru cererile care au ca obiect divorțul prin acord și pentru cele întemeiate pe prevederile art. 373 lit. b) și c) din Codul civil (vătămarea gravă a raporturilor dintre soți și separare în fapt mai mare de 2 ani).

Cu privire la taxarea acestor categorii de acțiuni, doctrina și jurisprudența au semnalat faptul că menținerea unor taxe diferite nu este justificată, subliniindu-se că o taxă mai mare în cazul divorțului prin acord nu se justifică, administrarea dosarului și ansamblul probator fiind mult mai complexe în cazul divorțului pentru motive justificate; în plus, în loc ca părțile să fie stimulate să divorțeze prin acord, se încurajează divorțul prin stabilirea culpei, procese care sunt mai lungi, mai costisitoare și care uneori încarcă rolul instanțelor doar din considerente pecuniare.

- Instituirea unei prevederi exprese cu privire la dovada plății taxei de timbru, pentru cazul în care plata a fost efectuată prin virament bancar sau în sistem electronic de plată la distanță/on-line.

Deși posibilitatea plății online este consacrată fără echivoc de dispozițiile art. 40 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013, în lipsa unor dispoziții clare privind dovada plății, în practică s-a constatat apariția unor interpretări neunitare cu privire la acest aspect. Astfel, o condiționare a valabilității plății online de viza și ștampila instituției bancare (așa cum se întâmplă uneori în practică) goleşte de conținut avantajele acestui mijloc de plată (celeritate, comoditate în efectuarea plății), ceea ce contravine chiar finalității reglementării. Astfel, pornind de la intenția de reglementare, respectiv aceea de a simplifica formalitățile aferente îndeplinirii obligației de plată a taxei judiciare de timbru, dar și ținând cont de propunerile și observațiile formulate în cursul dezbaterii publice, precum și de cele transmise de Consiliul Superior al Magistraturii, se propune completarea prevederilor art. 40 din O.U.G. nr. 80/2013 astfel încât să fie evidențiate modalitățile de plată, precum și mijloacele prin care să fie prezumată efectuarea acesteia; astfel:

- în cazul în care plata a fost efectuată prin virament bancar, ordinul de plată semnat de debitor și vizat de instituția de credit, extrasul de cont emis de instituția de credit plătitoare sau orice alt document care atestă viramentul recunoscut de lege prezumă efectuarea plății, până la proba contrară (cu privire la ordinul de plată semnat de debitor și vizat de instituția de credit, precizăm că, deși acesta prezumă efectuarea plății, potrivit art. 1504 din Codul civil, din observațiile formulate în dezbaterile publice a reieșit nevoia enumerării și a acestui instrument);

- dacă viramentul bancar a fost efectuat prin ordin de plată electronic, documentul emis de bancă prin care se atestă viramentul prezumă efectuarea plății până la proba contrară;

- dacă plata a fost efectuată printr-un sistem electronic de plată la distanță/on-line și confirmarea plății este transmisă de sistemul informatic direct debitorului sau/și instanței de judecată, aceasta prezumă efectuarea plății până la proba contrară.

- Instituirea unor noi cazuri de restituire a taxei judiciare de timbru

Textele propuse se înscriu în seria măsurilor destinate degrevării instanțelor de judecată și a promovării mijloacelor alternative de soluționare a conflictelor, în prezent neexistând un temei expres pentru restituirea taxei judiciare de timbru atunci când părțile soluționează litigiul printr-o tranzacție sau pentru ipoteza în care părțile aleg să încheie un compromis și renunță la judecată.

II. Cu privire la O.U.G. nr. 51/2008, prin proiect sunt avute în vedere următoarele soluții:

- Clarificarea prevederilor art. 8 alin. (3) din O.U.G. nr. 51/2008

Proiectul are ca resort o nevoie acută în ceea ce privește necesitatea asigurării unui cadru legal adecvat și adaptat realităților economico-sociale în materia ajutorului public judiciar, menit să asigure liberul acces la justiție din perspectiva costurilor. Complementar modificărilor recente aduse prin Legea nr. 31/2023 în lumina solicitărilor primite din partea justițiabililor și a societății civile, în acord cu jurisprudența Curții de la Strasbourg referitoare la asigurarea accesului la justiție din perspectiva costurilor, prin proiect se propune reformularea prevederilor art. 8 alin. (3) din O.U.G. nr. 51/2008, în considerarea faptului că, în lipsa criteriului flexibil prevăzut de acest text, beneficiul ajutorului public judiciar ar putea deveni iluzoriu; practic, transpunerea la nivel național a prevederilor art. 5 alin. (4) din Directiva Consiliului Uniunii Europene 2003/8/EC³ și preluarea standardelor din cuprinsul acestui act normativ unional și pentru proprii cetățeni au lăsat judecătorului posibilitatea de a încuviința cererea de acordare a ajutorului public judiciar pentru ipotezele în care apreciază că situația concretă a solicitantului, fără a o caracteriza în mod necesar o „situație materială precară”, este de natură să îi limiteze accesul efectiv la justiție.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului a evoluat, astfel încât, de la aplicarea prin analogie a argumentelor privitoare la recunoașterea dreptului la ajutor judiciar în materie civilă, s-a ajuns la interpretarea potrivit căreia, deși art. 6 par. 1 din Convenție nu garantează un drept la ajutor judiciar gratuit în toate cauzele civile, absența ajutorului judiciar poate, în anumite circumstanțe, să dea loc unei violări a dreptului de acces la un

³ Potrivit art. 5 alin. (4) din Directiva Consiliului Uniunii Europene 2003/8/EC, pragurile definite în conformitate cu alineatul (3) din prezentul articol nu îi pot împiedica pe solicitanții asistenței judiciare ale căror resurse depășesc aceste praguri să beneficieze de asistență judiciară în cazul în care aceștia dovedesc că nu pot suporta cheltuielile de judecată menționate la articolul 3 alineatul (2) din cauza diferențelor de cost al vieții între statul membru în care își au domiciliul sau reședința obișnuită și statul membru al instanței.

tribunal și a dreptului la o procedură echitabilă (*Ivanova împotriva Finlandei*, dec. din 28.05.2002).

Astfel, în cazul în care costurile certe sau estimate ale procesului sunt de natură să limiteze accesul efectiv la justiție, acordarea ajutorului public judiciar este obligatorie și nu facultativă. De altfel, Curtea Constituțională a României a observat în jurisprudența sa⁴ că dispozițiile art. 8 alin. (3) din O.U.G. nr. 51/2008 permit instanței de judecată să individualizeze acordarea acestui ajutor în funcție de nevoile reale ale solicitantului. Potrivit jurisprudenței CEDO, sistemul ajutorului judiciar instituit de legiuitor trebuie să ofere garanții substanțiale pentru evitarea arbitrariului (a se vedea, *inter alia*, *Bakan împotriva Turciei*, hot. din 12.06.2007, §§ 75, 76). Având în vedere cele de mai sus, propunerea de modificare a prevederilor art. 8 alin. (3) din O.U.G. nr. 51/2008 urmărește clarificarea normei - în sensul recunoașterii dreptului la acordarea ajutorului public judiciar atunci când sunt îndeplinite condițiile legale, revenind instanței sarcina *individualizării* acestuia în funcție de situația solicitantului - astfel încât să nu lase loc arbitrariului.

- Instituirea posibilității pentru instanța de judecată de a acorda ajutorul public judiciar și persoanelor juridice fără scop lucrativ, cu sediul în România, atunci când acestea acționează, în condițiile legii, pentru apărarea drepturilor ori intereselor legitime ale unor persoane aflate în situații speciale, sau, după caz, în scopul ocrotirii unui interes de grup ori general, când apreciază că, față de datele referitoare la situația economico-financiară a acestor persoane juridice fără scop lucrativ, continuarea procesului ar fi de natură să le afecteze în mod semnificativ activitatea curentă.

Propunerea, al cărei impact financiar este minim (norma propusă are caracter excepțional, fiind limitată la ipoteza în care aceste entități fără scop lucrativ acționează pentru apărarea drepturilor ori intereselor legitime ale unor persoane aflate în situații speciale, sau, după caz, în scopul ocrotirii unui interes de grup ori general - a se vedea, în acest sens, și prevederile art. 37 din Codul de procedură civilă - *Legitimarea procesuală a altor persoane*⁵), are, mai degrabă, caracter simbolic, urmărindu-se ca statul să își poată manifesta solidaritatea față de asociațiile fără scop lucrativ care luptă pentru apărarea în justiție a unor valori fundamentale în statul de drept.

Propunerea de completare (care vizează, cum am arătat, exclusiv o categorie limitată de persoane juridice fără scop lucrativ) are în vedere faptul că în timpul procesului ar putea apărea anumite cheltuieli neprevăzute (e.g. necesitatea efectuării unei expertize tehnice judiciare sau a asistenței juridice calificate), în contextul existenței unor dificultăți financiare cu care s-ar putea confrunta persoana juridică fără scop lucrativ care, fără a

⁴ Decizia nr. 613/2021 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 8 alin. (1) și (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 621/2022.

⁵ Text care are următorul cuprins:

„Art. 37 - *Legitimarea procesuală a altor persoane*

În cazurile și condițiile prevăzute exclusiv prin lege, se pot introduce cereri sau se pot formula apărări și de persoane, organizații, institutii sau autorități, care, fără a justifica un interes personal, acționează pentru apărarea drepturilor ori intereselor legitime ale unor persoane aflate în situații speciale sau, după caz, în scopul ocrotirii unui interes de grup ori general.”

justifica un interes personal, acționează în condițiile mai sus arătate. Amintim că cererea de acordare a ajutorului public judiciar poate fi formulată oricând în cursul judecății.

O soluție legislativă asemănătoare, dar mai extinsă, regăsim în dreptul comparat: legislația franceză prevede posibilitatea ca, în mod excepțional, să se acorde ajutor public judiciar unei persoane juridice fără scop lucrativ, atunci când nu dispune de resurse suficiente⁶.

- Se propune instituirea îndatoririi instanțelor de judecată, de a-i informa pe justițiabili despre facilitățile prevăzute de lege ce pot fi acordate în cadrul ajutorului public judiciar, precum și despre condițiile concrete în care acestea pot fi solicitate.

Propunerea se înscrie în rândul celor care vizează optimizarea accesului efectiv la ajutorul public judiciar, printr-o mai bună cunoaștere a procedurilor legale în materie. Este de semnalat că această (nouă) îndatorire de informare nu este, în opinia noastră, excesiv de împovăraătoare pentru judecători. În context, trebuie amintite și dispozițiile art. 33 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013⁷, dar care se referă exclusiv la obținerea unor facilități de la plata taxelor judiciare de timbru în debutul procesului (i.e. în procedura regularizării). Mai mult, trebuie arătat că în unele materii nu este aplicabilă procedura regularizării cererii de chemare în judecată⁸.

- Celelalte măsuri propuse pentru amendarea O.U.G. nr. 51/2008 au ca unic scop asigurarea clarității normative sau adaptarea prevederilor acestui act normativ la terminologia uzitată la nivelul Codului de procedură civilă.

Astfel, cu titlu exemplificativ, arătăm că propunerea de completare a prevederilor art. 17 alin. (1) din O.U.G. nr. 51/2008, cu sintagma „în cursul procesului”, are ca scop evitarea apariției unei practici neunitare. Cu privire la aceste prevederi, în doctrină⁹ s-a arătat că, potrivit textului în vigoare, sesizarea instanței de către orice persoană interesată cu privire la situația reală a celui căruia i-a fost încuviințat ajutorul public judiciar, se poate face „oricând”. Cu privire la acest termen utilizat, același autor arată, pe bună dreptate, că, din analiza textului în vigoare, este evident că sesizarea instanței se poate face doar în cursul procesului civil, indiferent de etapa procesuală în care se află, inclusiv în fața controlului

⁶ Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 647/1991 privind ajutorul judiciar prevede următoarele:

<< Art. 2

(...)

Son bénéfice peut être exceptionnellement accordé aux personnes morales à but non lucratif ayant leur siège en France et ne disposant pas de ressources suffisantes. >>

⁷ Art. 33 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013: „Dacă cererea de chemare în judecată este netimbrată sau insuficient timbrată, reclamantului i se pune în vedere, în condițiile art. 200 alin. (2) teza I din Codul de procedură civilă, obligația de a timbra cererea în cuantumul stabilit de instanță și de a transmite instanței dovada achitării taxei judiciare de timbru, în termen de cel mult 10 zile de la primirea comunicării instanței. Prin aceeași comunicare instanța îi pune în vedere reclamantului posibilitatea de a formula, în condițiile legii, cerere de acordare a facilităților la plata taxei judiciare de timbru, în termen de 5 zile de la primirea comunicării. Dispozițiile art. 200 alin. (2) teza I din Codul de procedură civilă rămân aplicabile în ceea ce privește complinirea celorlalte lipsuri ale cererii de chemare în judecată. Instanța însă nu va proceda la comunicarea cererii de chemare în judecată în condițiile art. 201 alin. (1) din Codul de procedură civilă, decât după soluționarea cererii de acordare a facilităților la plata taxei judiciare de timbru.”

⁸ A se vedea în acest sens art. 12¹ din Legea nr. 76/2012: „Dacă prin lege nu se prevede altfel, dispozițiile art. 200 din Codul de procedură civilă privind verificarea cererii și regularizarea acesteia nu se aplică în cazul incidentelor procedurale și nici în procedurile speciale care nu sunt compatibile cu aceste dispoziții.”

⁹ A se vedea în acest sens, I. Leș, „Sumare considerații asupra lichidării cheltuielilor procesuale și a restituirii ajutorului public judiciar” în lucrarea *IN HONOREM* Valeriu Stoica, *Drepturi, libertăți și puteri la începutul mileniului al III-lea*, Editura Universul Juridic, 2018, pp. 945-947.

judiciar. Practic, modificarea propusă prin proiect are menirea de a înlătura acele posibile interpretări potrivit cărora sesizarea instanței ar putea avea loc și în situația în care faptele ce justifică restituirea au fost descoperite după rămânerea definitivă a hotărârii.

Mai mult, soluția legislativă reprezintă preluarea în plan intern a standardelor prevăzute de Directiva 2003/8/CE din 27 ianuarie 2003 de îmbunătățire a accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea unor norme minime comune privind asistența judiciară acordată în astfel de litigii, în vederea creării unor condiții cel puțin identice în plan intern, pentru a nu conduce la apariția unor discriminări între proprii cetățeni și cetățenii celorlalte state membre ori persoane care au domiciliul ori reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru și care ar solicita asistență judiciară în fața instanțelor sau a altor autorități cu atribuții jurisdicționale române.

2.4. Alte informații

Secțiunea a 3-a Impactul socioeconomic

3.1. Descrierea generală a beneficiilor și costurilor estimate ca urmare a intrării în vigoare a actului normativ

3.2. Impactul social

Prezentul proiect de act normativ are un impact social pozitiv, măsurile cuprinse în proiect instituind o serie de beneficii pentru cetățeni în ceea ce privește taxele judiciare de timbru și accesul la ajutor public judiciar.

3.3. Impactul asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

Prezentul proiect de lege, prin soluțiile propuse în materia taxelor judiciare de timbru și a ajutorului public judiciar, are un impact pozitiv în ceea ce privește accesul cetățeanului la justiție, consacrat de dispozițiile art. 21 din Constituția României, republicată.

Prin raportare la prevederile în vigoare în materia taxelor judiciare de timbru, soluțiile legislative, precum reducerea cuantumului taxei judiciare de timbru în cazul partajului judiciar, uniformizarea taxelor judiciare de timbru pentru unele categorii de cereri de divorț și instituirea unei temeii expres pentru unele cazuri de restituire a taxei judiciare de timbru (atunci când părțile soluționează litigiul printr-o tranzacție sau pentru ipoteza în care părțile aleg să încheie un compromis și renunță la judecată) reprezintă încă un pas spre dezideratul de a asigura cetățenilor standarde de cea mai înaltă calitate pentru un acces efectiv la justiție, dar și de a remedia neajunsurile legislative atunci când din practică există semnale în acest sens. În același scop sunt și soluțiile propuse în materia ajutorului public judiciar, care au ca destinatari cetățenii care, pe fondul unei vulnerabilități financiare, au nevoie de sprijinul statului pentru ca accesul lor la justiție să nu rămână doar un drept teoretic. Instituirea posibilității pentru instanța de judecată de a acorda ajutorul public judiciar și persoanelor juridice fără scop lucrativ, cu sediul în România, atunci când acestea acționează, în condițiile legii, pentru apărarea drepturilor ori intereselor legitime ale unor persoane aflate în situații speciale, sau, după caz, în scopul ocrotirii unui interes de grup ori general are, fără îndoială, un impact pozitiv asupra

drepturilor și libertăților cetățenilor, pentru că în astfel de situații, persoanele juridice fără scop lucrativ sunt doar „interfața” prin care unii cetățeni aflați în situații particulare își apără drepturile și interesele legitime. Așadar, prin prezentul proiect de lege nu numai că nu se aduc restrângeri în ceea ce privește liberul acces la justiție, consacrat de Constituția României, dar se întărește asigurarea dreptului la un proces echitabil și garantarea accesului la actul de justiție, pentru realizarea unor drepturi sau interese legitime.

3.4. Impactul macroeconomic

3.4.1. Impactul asupra economiei și asupra principalilor indicatori macroeconomici

3.4.2. Impactul asupra mediului concurențial și domeniul ajutoarelor de stat

3.5. Impactul asupra mediului de afaceri

3.6. Impactul asupra mediului înconjurător

3.7. Evaluarea costurilor și beneficiilor din perspectiva inovării și digitalizării

3.8. Evaluarea costurilor și beneficiilor din perspectiva dezvoltării durabile

3.9. Alte informații

Secțiunea a 4-a

Impactul financiar asupra bugetului general consolidat atât pe termen scurt, pentru anul curent, cât și pe termen lung (pe 5 ani), inclusiv informații cu privire la cheltuieli și venituri

- în mii lei (RON) -						
Indicatori	Anul curent	Următorii patru ani				Media pe cinci ani
1	2	3	4	5	6	7
4.1. Modificări ale veniturilor bugetare, plus/minus, din care:						
1. buget de stat, din acesta:						
1. impozit pe profit						
2. impozit pe venit						
1. bugete locale						
1. impozit pe profit						
1. bugetul asigurărilor sociale de stat:						
1. contribuții de asigurări						
d) alte tipuri de venituri (Se va menționa natura acestora.)						
4.2. Modificări ale cheltuielilor bugetare, plus/minus, din care:						

1. buget de stat, din acesta:						
1. cheltuieli de personal						
2. bunuri și servicii						
1. bugete locale:						
1. cheltuieli de personal						
2. bunuri și servicii						
1. bugetul asigurărilor sociale de stat:						
1. cheltuieli de personal						
2. bunuri și servicii						
d) alte tipuri de cheltuieli (Se va menționa natura acestora.)						
4.3. Impact financiar, plus/minus, din care:						
a) buget de stat						
b) bugete locale						
4.4. Propuneri pentru acoperirea creșterii cheltuielilor bugetare						
4.5. Propuneri pentru a compensa reducerea veniturilor bugetare						
4.6. Calcule detaliate privind fundamentarea modificărilor veniturilor și/sau cheltuielilor bugetare						
4.7. Prezentarea, în cazul proiectelor de acte normative a căror adoptare atrage majorarea cheltuielilor bugetare, a următoarelor documente: 1. fișa financiară prevăzută la art. 15 din Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice, cu modificările și completările ulterioare, însoțită de ipotezele și metodologia de calcul utilizată; 2. declarație conform căreia majorarea de cheltuieli respectivă este compatibilă cu obiectivele și prioritățile strategice specificate în strategia fiscal-bugetară, cu legea bugetară anuală și cu plafoanele de cheltuieli prezentate în strategia fiscal-bugetară.						
4.8. Alte informații. Măsurile legislative prevăzute în prezentul proiect pot conduce la scăderea încasărilor la bugetele locale ale unităților administrativ teritoriale, însă acestea nu pot fi cuantificate având în vedere lipsa posibilității determinării în concret a elementelor necesare întocmirii impactului financiar, raportat la numărul de cereri și valoarea acestora.						

Secțiunea a 5-a
Efectele proiectului de act normativ asupra legislației în vigoare

- 5.1. Măsuri normative necesare pentru aplicarea prevederilor proiectului de act normativ
- 5.2. Impactul asupra legislației în domeniul achizițiilor publice
- 5.3. Conformitatea proiectului de act normativ cu legislația UE (în cazul proiectelor ce transpun sau asigură aplicarea unor prevederi de drept UE)
 - 5.3.1. Măsuri normative necesare transpunerii directivelor UE
 - 5.3.2. Măsuri normative necesare aplicării actelor legislative UE
- 5.4. Hotărâri ale Curții de Justiție a Uniunii Europene
- 5.5. Alte acte normative și/sau documente internaționale din care decurg angajamente asumate
- 5.6. Alte informații

Secțiunea a 6-a
Consultările efectuate în vederea elaborării proiectului de act normativ

- 6.1. Informații privind neaplicarea procedurii de participare la elaborarea actelor normative
- 6.2. Informații privind procesul de consultare cu organizații neguvernamentale, institute de cercetare și alte organisme implicate
- 6.3. Informații despre consultările organizate cu autoritățile administrației publice locale
- 6.4. Informații privind puncte de vedere/opinii emise de organisme consultative constituite prin acte normative
- 6.5. Informații privind avizarea de către:
 - a) Consiliul Legislativ
Este necesar avizul Consiliului Legislativ
 - b) Consiliul Suprem de Apărare a Țării
 - c) Consiliul Economic și Social
Este necesar avizul Consiliului Economic și Social
 - d) Consiliul Concurenței
 - e) Curtea de Conturi
- 6.6. Alte informații

Secțiunea a 7-a
Activități de informare publică privind elaborarea și implementarea proiectului de act normativ

- 7.1. Informarea societății civile cu privire la elaborarea proiectului de act normativ
Proiectul a fost publicat pe pagina de internet a Ministerului Justiției în data de 19.01.2024, în conformitate cu prevederile Legii nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, cu completările ulterioare. Cu acest prilej, au fost primite o serie de propuneri și observații; din rațiunile expuse mai sus, propunerile care

vizau dispozițiile cuprinse în proiect au fost analizate și valorificate prin prezentul demers legislativ, celelalte urmând a fi valorificate cu prilejul reformei mai ample în materie. La inițiativa Ministerului Justiției, a fost organizată, în data de 26.02.2024, o dezbatere publică. După prezentarea proiectului de lege supus dezbaterii publice, de către reprezentantul Ministerului Justiției, a fost discutată propunerea de clarificare a sintagmei „de la plata taxelor judiciare prevăzute de lege, inclusiv a celor datorate în faza de executare silită” din textul art. 6 lit. d) din O.U.G. nr. 51/2008 - care a condus, în practica judiciară, la interpretări divergente - în sensul prevederii exprese a posibilității scutirii, reducerii, eşalonării sau amânării de la plata cauțiunii. Autorul propunerii a precizat că, în cazul contestațiilor la executare având ca obiect evacuarea imobiliară, debitorul nu poate obține suspendarea executării silite atunci când nu dispune de suma necesară plății cauțiunii. Reprezentanții Ministerului Justiției au precizat că propunerea este în analiză, inclusiv din perspectiva funcției principale a cauțiunii (de garanție), dar și a menținerii justului echilibru între interesele părților, precum și a impactului bugetar al acesteia. În cadrul întâlnirii nu au fost formulate alte propuneri. Opiniile și propunerile comunicate în scris în etapa dezbaterii publice a proiectului de lege au fost publicate pe pagina de internet a Ministerului Justiției.

7.2. Informarea societății civile cu privire la eventualul impact asupra mediului în urma implementării proiectului de act normativ, precum și efectele asupra sănătății și securității cetățenilor sau diversității biologice

Secțiunea a 8-a

Măsurile privind implementarea, monitorizarea și evaluarea proiectului de act normativ

- 8.1. Măsurile de punere în aplicare a proiectului de act normativ
- 8.2. Alte informații

Față de cele prezentate, am elaborat proiectul de lege alăturat, pe care, dacă sunteți de acord, vă rugăm să-i aprobați.

MINISTRUL JUSTIȚIEI

Alina-Ștefania GORGHIU

Avizăm favorabil:

MINISTRUL FINANTELOR	MINISTERUL DEZVOLTĂRII, LUCRĂRILOR PUBLICE ȘI ADMINISTRATIEI
Marcel Ioan BOLOȘ	Aurinel Ioan VESTEA

CAMERA DEPUTAȚILOR

SENAT

Lege

pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă

Parlamentul României adoptă prezenta lege:

Art. 1. - Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 392 din 29 iunie 2013, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 5 se modifică și va avea următorul cuprins:

„Art. 5 - (1) În materia partajului judiciar, se taxează cu jumătate din taxa stabilită potrivit art. 3 alin. (1), cererile care privesc:

- a) stabilirea bunurilor supuse împărțelii, la valoarea acestora;
- b) creanțe pe care coproprietarii le au unii față de alții, născute din starea de proprietate comună, la valoarea creanțelor a căror recunoaștere se solicită;
- c) raportul donațiilor, la valoarea bunurilor al căror raport se solicită;
- d) reducțiunea liberalităților excesive, la valoarea părții de rezervă supusă reîntregirii prin reducțiunea liberalităților;
- e) partajul propriu-zis, indiferent de modalitatea de realizare a acestuia; la valoarea masei partajabile.

(2) Dacă cererile în materia partajului judiciar prevăzute de alin. (1) se formulează în cadrul aceleiași acțiuni, aceasta se taxează cu o singură taxă, stabilită potrivit alin. (1), calculată la valoarea cea mai mare.

(3) Cererile privind stabilirea calității de coproprietar și stabilirea cotei-părți ce se cuvine fiecărui coproprietar, precum și cererile privind stabilirea calității de moștenitor și a cotei-părți ce se cuvine fiecărui moștenitor se taxează cu 50 lei pentru fiecare coproprietar sau, după caz, moștenitor”.

2. Articolul 15 se modifică și va avea următorul cuprins:

“Art. 15 - Taxele judiciare de timbru pentru unele acțiuni și cereri referitoare la raporturile de familie sunt următoarele:

- a) pentru cererea de divorț întemeiată pe prevederile art. 373 lit. a), b) sau c) din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările și completările ulterioare, denumită în continuare Codul civil - 200 lei;

- b) pentru cererea de divorț întemeiată pe prevederile art. 373 lit. d) din Codul civil - 50 lei;
- c) cererea privind acordarea despăgubirilor sau pentru stabilirea prestației compensatorii - 50 lei;
- d) pentru cererile care nu sunt accesorii unei cereri de divorț și care au ca obiect stabilirea locuinței copilului, exercitarea autorității părintești, stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor, dreptul părintelui sau al altor persoane decât părinții de a avea legături personale cu copilul, locuința familiei - 20 lei fiecare cerere;
- e) orice altă cerere neevaluabilă în bani - 20 lei, dacă nu sunt scutite, potrivit legii, de taxă de timbru.”

3. Articolul 40 se modifică și va avea următorul cuprins:

„(1) Taxele judiciare de timbru se plătesc de debitorul taxei în numerar, prin virament bancar, sau printr-un sistem electronic de plată la distanță/on-line, într-un cont distinct de venituri al bugetului local "Taxe judiciare de timbru și alte taxe de timbru", al unității administrativ teritoriale în care persoana fizică are domiciliul sau reședința ori, după caz, în care persoana juridică are sediul social. Costurile operațiunilor de transfer al sumelor datorate ca taxă judiciară de timbru sunt în sarcina debitorului taxei.

(2) Dacă persoana care datorează taxa judiciară de timbru nu are nici domiciliul, nici reședința ori, după caz, sediul în România, taxa judiciară de timbru se plătește în contul bugetului local al unității administrativ teritoriale în care se află sediul instanței la care se introduce acțiunea sau cererea.

(3) În cazul în care plata a fost efectuată prin virament bancar, ordinul de plată semnat de debitor și vizat de instituția de credit, extrasul de cont emis de instituția de credit plătitoare sau orice alt document care atestă viramentul recunoscut de lege prezumă efectuarea plății, până la proba contrară. Dacă viramentul bancar a fost efectuat prin ordin de plată electronic, documentul emis de bancă prin care se atestă viramentul prezumă efectuarea plății până la proba contrară. Dacă plata a fost efectuată printr-un sistem electronic de plată la distanță/on-line și confirmarea plății este transmisă de sistemul informatic direct debitorului sau/și instanței de judecată, aceasta prezumă efectuarea plății până la proba contrară. În toate cazurile, debitorul trebuie să individualizeze dosarul sau cererea pentru care a fost făcută plata.”

4. La alineatul (1) al articolului 45, după litera g), se introduce o nouă literă, lit. g¹), cu următorul cuprins:

„g¹) când părțile încheie, în cursul procesului, un compromis potrivit prevederilor art. 551 din Codul de procedură civilă și instanța a luat act de renunțarea la judecată.”

5. La alineatul (1) al articolului 45, după litera i), se introduc două noi litere, lit. i¹) și i²), cu următorul cuprins:

„i¹) când părțile pun capăt procesului, prin încheierea unei tranzacții în condițiile art. 438 și următoarele din Codul de procedură civilă;

i²) când pârâțul achiesează la pretențiile reclamantului;”

6. La articolul 45, alineatul (2) se modifică și va avea următorul cuprins:

„(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. d), e), g¹), i¹) și i²) se restituie jumătate din taxa plătită, iar în cazul prevăzut la alin. (1) lit. f) taxa se restituie proporțional cu admiterea contestației. În cazul prevăzut la alin. (1) lit. h) se restituie jumătate din taxa plătită,

indiferent de modalitatea în care a fost soluționat procesul, după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești. În celelalte cazuri, taxa plătită se restituie integral.”

7. La articolul 45, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alin. (2¹) cu următorul cuprins:

„(2¹) În cazul prevăzut la alin. (1) lit. i¹), instanța de judecată nu va dispune restituirea taxei judiciare de timbru plătite pentru investirea acesteia, în cazul în care conflictul soluționat este legat de o cauză succesorală pentru care nu s-a eliberat certificatul de moștenitor.”

8. La articolul 48, după alineatul (3) se introduce un nou alineat, alin. (4), cu următorul cuprins:

„(4) Cuantumul remunerației ce se poate acorda curatorului special se stabilește în conformitate cu valorile onorariilor stabilite pentru asistența juridică acordată ca ajutor public judiciar.”

Art. II. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 327 din 25 aprilie 2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 193/2008, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 4 se introduce un nou alineat, alin. (2), cu următorul cuprins:

„(2) Instanța poate acorda ajutorul public judiciar, în condițiile prezentei ordonanțe de urgență, și persoanelor juridice fără scop lucrativ, cu sediul în România, numai atunci când, în cazurile și condițiile prevăzute exclusiv prin lege, fără a justifica un interes personal, acestea acționează pentru apărarea drepturilor ori intereselor legitime ale unor persoane aflate în situații speciale, sau, după caz, în scopul ocrotirii unui interes de grup ori general. În acest caz, ajutorul public judiciar se poate acorda când instanța apreciază că, față de datele referitoare la situația economico-financiară a acestor persoane juridice fără scop lucrativ, costurile procesului ar fi de natură să le afecteze în mod semnificativ activitatea curentă.”

2. La articolul 8, alineatul (3) se modifică și va avea următorul cuprins:

„(3) Ajutorul public judiciar se acordă și în alte situații, proporțional cu nevoile solicitantului, în cazul în care costurile certe sau estimate ale procesului sunt de natură să îi limiteze accesul efectiv la justiție, prin raportare la veniturile realizate și cheltuielile dovedite, inclusiv din cauza diferențelor de cost al vieții dintre statul membru în care acesta își are domiciliul sau reședința obișnuită și cel din România.”

3. La articolul 11, după alineatul (3) se introduce un nou alineat, alin. (3¹) cu următorul cuprins:

„(3¹) La primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate, instanța va informa părțile despre posibilitatea de a formula, în condițiile legii, cerere de acordare a ajutorului public judiciar, precum și despre condițiile și formele concrete în care acesta poate fi solicitat și acordat.”

4. La articolul 17, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins:

„(1) Orice persoană interesată va putea sesiza oricând în cursul procesului instanța care a încuviințat ajutorul public judiciar, prezentând dovezi cu privire la situația reală a celui cărui a i s-a încuviințat cererea; ajutorul public judiciar nu se suspendă în cursul noilor cercetări.”

5. Articolul 18 se modifică și va avea următorul cuprins:

„Art. 18 - Cheltuielile de judecată pentru care partea a beneficiat de ajutor public judiciar vor fi puse în sarcina celeilalte părți, dacă aceasta a căzut în pretențiile sale. Partea căzută în pretenții va fi obligată la plata către stat a acestor sume.”

6. La articolul 21, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins:

„(1) Dispozitivul hotărârii cuprinzând obligația de plată a sumelor prevăzute la art. 17 alin. (2) sau art. 18 constituie titlu executoriu.”